

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2013-3-42 (Muafiyet/Menfi Tespit)
Karar Sayısı : 13-44/554-248
Karar Tarihi : 11.07.2013

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Kenan TÜRK, Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE,
Reşit GÜRPINAR, Fevzi ÖZKAN

B. RAPORTÖRLER: Burak BÜYÜKKUŞOĞLU, Neyzar ÜNÜBOL, Hatice ODABAŞ BUBA

**C. BİLDİRİMDE
BULUNAN**

BULUNAN :- Türkiye Beyaz Eşya Sanayiciler Derneği Atık Yönetim
İktisadi İşletmesi
Barbaros Mah. Çiğdem Sok. Ağaoğlu My Office İş Merkezi Kat:4
D 20 Batı Ataşehir/İstanbul

- (1) **D. DOSYA KONUSU:** Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği uyarınca yükümlülüklerini Türkiye Beyaz Eşya Sanayiciler Derneği Atık Yönetim İktisadi İşletmesi (ELELAY) aracılığıyla yerine getirmek ve bu nedenle ELELAY'a üye olmak isteyen üreticiler ile ELELAY arasında imzalanacak üyelik sözleşmesine menfi tespit belgesi verilmesi / muafiyet tanınması talebi.
- (2) **E. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 20.05.2013 tarih ve 3092 sayılı ile giren bildirim üzerine düzenlenen 27.06.2013 tarih ve 2013-3-42/MM sayılı Menfi Tespit/Muafiyet Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (3) **F. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda özetle;
-Türkiye Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği Atık Yönetim İktisadi İşletmesi'nin üyelik sözleşmesine, menfi tespit belgesi verilemeyeceği,
- Mevcut haliyle sözleşmeye bireysel muafiyet tanınabileceği sonuç ve kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir.

G. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

G.1. Taraflar

G.1.1. Türkiye Beyaz Eşya Sanayiciler Derneği Atık Yönetim İktisadi İşletmesi (ELELAY)

- (4) ELELAY Türkiye Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği (TÜRKBESED) tarafından Derneğin 16.01.2013 tarihli yönetim kurulu kararı ile Derneğe bağlı olarak kurulmuş bir iktisadi işletmedir. Söz konusu Dernek ise 1986 yılında sektörün önde gelen beyaz eşya firmalarının bir araya gelmesi ile kurulmuştur. Halihazırda Arçelik, Vestel, Bosch-Siemens, Indesit, Candy ve Demirdöküm olmak üzere altı üyesi bulunan dernek, beyaz eşya sektörünün %90'ını temsil etmektedir.
- (5) ELELAY, TÜRKBESED üyesi olsun veya olmasın Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların (AEEE) Kontrolü Yönetmeliği (Yönetmelik) kapsamında tanımlanan üreticiler adına atık elektrikli ve elektronik eşyaların yönetimi ve bu eşyaların toplama, geri dönüşüm, geri kazanım faaliyetlerini yürütme amacıyla kurulmuştur. Bu doğrultuda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş olan ELELAY'ın henüz üyesi bulunmamakla birlikte,

üyelik anlaşmasının menfi tespit veya muafiyet almasının akabinde üye kabulüne başlayacaktır. ELELAY'ın yönetim kurulu TÜRKESD yönetim kurulu üyelerinden oluşmaktadır.

G.1.2. Yönetmelik ve AEEE'lerin Geri Dönüşüm ve Geri Kazanımı

G.1.2.1. ELELAY'ın Yapısı ve Faaliyeti

- (6) ELELAY, AEEE'lerin toplanması, işlenmesi ve geri kazanımı için bir yönetim planı uygulanacak ve yönetim planı doğrultusunda Bakanlık ve Koordinasyon Merkezi ile işbirliği içerisinde hizmet sunacaktır. Mevcut durumda henüz daha üye kabul işlemleri başlamamış olmakla birlikte, ELELAY Genel Müdürü ile 30.05.2013 tarihinde yapılan görüşmeden üyelik sözleşmesine menfi tespit veya muafiyet verilmesi halinde TÜRKESD üyelerinin ELELAY'a da üye olacakları anlaşılmıştır.
- (7) ELELAY'a üye olan üreticiler satışını yaptıkları elektrikli ve elektronik eşyaların miktarını ELELAY'a bildirecek, ELELAY'da üretilen miktara bağlı olarak toplanması ve işlenmesi gereken miktarda AEEE'nin elektrikli ve elektronik eşya dağıtıcılarından ve AEEE toplama merkezlerinden lisanslı lojistik firmaları aracılığıyla toplanarak lisanslı işleme tesislerinde geri dönüşüm veya geri kazanımı sağlanacaktır. ELELAY lisanslı lojistik firmalarından ve lisanslı işleme tesislerinden kendisine iletilen AEEE taşıma ve işleme bilgilerini Koordinasyon Merkezine ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığına (Bakanlık) sunacak ve bu şekilde üyelerinin yükümlülüklerini yerine getirecektir.
- (8) Bu çalışma planının bir ayağı elektrikli ve elektronik eşya (EEE) üreticileri ile ELELAY arasında imzalanacak olan üyelik sözleşmesidir. Çalışma planının diğer ayağı ise lisanslı lojistik firmaları ve lisanslı işleme tesisleri ile ELELAY arasında yapılacak anlaşmalardır. Ancak yapılan bildirim sadece üyelik sözleşmesine ilişkin olup, ELELAY Genel Müdüründen lisanslı lojistik firmaları ve lisanslı işleme tesisleri ile yapılacak anlaşmaların içeriğinin henüz belirlenmediği bilgisi alınmıştır. Dolayısıyla mevcut dosya kapsamında sadece ELELAY ile EEE üreticileri arasında imzalanacak olan üyelik sözleşmesi bakımından değerlendirme yapılacaktır.

G.2. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

G.2.1. Üyelik Sözleşmesi

- (9) ELELAY Üyelik Sözleşmesi, üyelik kurallarını, ELELAY'ın üyelere, üyelerin ELELAY'a karşı yükümlülüklerini ve mali konuları düzenleyen hukuki bir metindir. Sözleşmeye göre ELELAY'a üye olacak üreticinin Yönetmelik uyarınca kayıt olması gereken tüm resmi mercilere kayıt işlemlerini gerçekleştirmesi ve bu mercilerle ELELAY'a eksiksiz ve doğru bilgi vermesi gerekmektedir.
- (10) Sözleşmenin "Üyeliğe Kabul" başlıklı 4. maddesi uyarınca bir üreticinin üyeliğe kabul edilmesi ELELAY'ın münhasır takdirine bağlıdır. ELELAY'ın üyesine karşı yükümlülükleri aşağıdaki gibidir.
 - ELELAY'ın amacını gerçekleştirecek stratejiler geliştirmek ve bunlar üzerinde mutabakata varılarak bu stratejileri uygulamak,
 - Stratejilerin uygulanma maliyetlerini karşılayacak şekilde üyelerini bilgilendirmek ve üyelerinin gerekli fonu sağlamasını gerçekleştirmek,
 - Üyeleri adına toplanan ve işlenen geri dönüşüm, geri kazanım ve işleme kayıtlarını tutmak,
 - AEEE Yönetmelik ve mevzuatı uygulamasında ortaya çıkan problemleri gidermek adına ilgililerle yaptığı görüşmeler ve sonucu hakkında üyelerini bilgilendirmek,
 - AEEE'lerin toplanması için gerekli bilgilendirme ve uyarı konusunda faaliyette bulunmak,
 - Her yılın sonunda bir yıllık faaliyet raporu ile üyelerini ve ilgili mercileri bilgilendirmek.

- (11) Sözleşmenin 10. maddesi uyarınca ELELAY, üyenin ELELAY'a sunduğu bilgilerin doğruluğunu denetlemek için üçüncü şahısları görevlendirebilir. ELELAY Genel Müdürü ile yapılan görüşmede bu denetimin amacının üyelerin üretim miktarlarını ELELAY'a olduğundan az bildirmesi ve bu şekilde maliyetlere daha az katılmasını caydırmak olduğu belirtilmiştir. Üyenin sunduğu verilerde çelişki olması halinde bağımsız bir denetim kuruluşu tarafından verilerin denetlenmesi sağlanacaktır.
- (12) Sözleşmenin 11. maddesi, üye tarafından ELELAY'a sunulan bilgilerin gizliliğinin korunmasını düzenlemektedir. ELELAY, bir üye tarafından veya bir üye ile bağlantılı olarak, ilgili mercilerce kendisine sağlanan bilgilerin gizliliğini sağlamakla yükümlü olacaktır. Zira sözleşme üyelerin ürettikleri malların alım veya satım fiyatları, indirimler veya diğer ticari koşullarına ilişkin hususlarda bilgi alışverişini içermemektedir. Üyelerin ELELAY'a sunacakları bilgi toplam üretim tonajıdır ve bu bilgide üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.
- (13) Üyeler ELELAY'a katılım ücreti ile birlikte yıllık ücret ödeyecekler ve ayrıca sistem maliyetlerinin karşılanması için ELELAY tarafından yönetim, lojistik ve geri dönüşüm gibi maliyetler dikkate alınarak hesaplanan bedeli ödemekle yükümlü olacaklardır.
- (14) Sözleşme hükümlerinde açıkça üyenin aynı anda birden fazla yetkilendirilmiş kuruluşla çalışmayacağı, diğer bir deyişle üyenin yükümlü olduğu miktarda AEEE'yi toplama ve geri dönüşüm veya geri kazanımını sağlama konusunda ELELAY'ı münhasır yetkili kıldığı belirtilmemiştir. ELELAY Genel Müdürü ile yapılan görüşmede de, bir üreticinin aynı kategoride birden fazla yetkilendirilmiş kuruluşa üye olamayacağı ifade edilmiştir.
- (15) Sözleşme süresi belirtilmemiş, taraflardan birinin sözleşmeyi feshine kadar sözleşmenin geçerli olacağı ifade edilmiştir. Taraflardan herhangi biri üç ay önceden yazılı bildirimde bulunmak suretiyle sözleşmeyi istediği zaman feshetme hakkına sahiptir.

G.2.2. Atıklara İlişkin Çevresel Düzenlemeler

G.2.2.1. Atık Yönetimine İlişkin Genel Bilgiler

- (16) Atık yönetimi, kamu otoriteleri tarafından atık miktarının ve atığın zararlarının azaltılması, atığın yeniden ekonomiye kazandırılması amacıyla, atıkların geri dönüştürülmesi ve/veya çevre sağlığına zarar vermeyecek şekilde yok edilmesine yönelik uygulamaları kapsamakta olup kamu otoriteleri tüm dünyada bu amaçla düzenlemeler yapmaktadır. Ülkemizde özellikle son on yılda pil, akümülatör, ambalaj, ömrünü tamamlamış lastik ve elektrikli ve elektronik atıklar gibi atık çeşitlerine yönelik birçok düzenleme kabul edilmiştir.
- (17) Atıkların yararlı bir amaç için kullanılabilir hale getirilmesine "geri kazanım", atıkların orijinal amacı veya başka amaçlarda kullanılmak üzere ürün, materyal veya madde haline getirilmesine ise "geri dönüşüm" adı verilmektedir. Geri dönüşüm de, geri kazanım işlemlerinden biridir. Dolayısıyla geri kazanım, geri dönüşümü de içine alan daha geniş bir kavramı ifade etmektedir.
- (18) Geri kazanım işlemlerine tabi tutulamayan atıkların çevreye zarar vermeyecek şekillerde yok edilmesine ise "bertaraf" adı verilmektedir. Bertaraf yöntemlerinden en yaygın olarak kullanılanları, atıkların düzenli depolanması ve enerji kazanımı amacı dışında yakılmasıdır. Nakletmek amacıyla atıkların toplanması, ayrıştırılması ve/veya karıştırılması işine de "toplama" adı verilmektedir.
- (19) Atıkların toplanmasından, ayrıştırılması, geri dönüştürülmesi, geri kazandırılması da dahil olmak üzere nihai bertarafının sağlanmasına kadarki aşamaların tümüne birden "atık yönetimi" adı verilmektedir. Dolayısıyla herhangi bir atığın yönetimi, söz konusu atığın

toplanması, geri kazandırılması ve geri kazandırılmayan kısımlarının bertaraf edilmesi anlamını taşımaktadır.

- (20) Atık politikasının temel unsurlarından biri "üretici sorumluluğu prensibi"dir. Üretici sorumluluğu prensibi, atıkların çevreye zarar vermesinin engellenmesine yönelik işlemlerin, atığın kaynaklandığı ürünü üreten veya ithal eden teşebbüs (*üretici*) tarafından gerçekleştirilmesi anlamını taşımaktadır. Bu prensibe göre üreticilerin, ürünlerinden kaynaklanan atıklarını toplamaları, geri kazandırmaları ve bertaraf etmeleri gerekmektedir. Söz konusu işlemlerin finansmanı da yine üreticiler tarafından karşılanmalıdır. Dolayısıyla üretici sorumluluğu prensibi uyarınca, atık yönetiminin fiilen sağlanması (fiziksel sorumluluk) ve atık yönetim işlemlerinin finanse edilmesi (finansal sorumluluk) üreticilerin yükümlülüğündedir.
- (21) Üreticilerin atık yönetimini sağlamak üzere tek başlarına oluşturdukları organizasyonlara "bireysel sistemler" adı verilmektedir. Üreticinin atık yönetimini tek başına sağladığı bu hallerde, söz konusu faaliyetleri gerçekleştirmek üzere yeni teşebbüsler/birimler kurulması veya toplama/geri kazanım firmalarıyla anlaşmalar yapılması gerekmektedir. Üreticilerin atık yönetimini gerçekleştirmek üzere, diğer üreticilerle birlikte oluşturdukları organizasyonlar ise "kolektif sistemler" olarak ifade edilmektedir. Birden fazla üreticinin bu sorumluluğu birlikte gerçekleştirmeyi tercih ettiği durumlarda genellikle, teşebbüs veya teşebbüs birliği şeklinde yeni bir yapı/organizasyon oluşturulmakta ve kurucular dışındaki diğer üreticiler daha sonra üye veya ortak statüsünde bu birliğe katılabilmektedir. Bu sistemler faaliyetlerini üyelerinden topladıkları ücretler (aidatlar) ile yürütmekte ve bu şekilde üreticiler, sistem maliyetlerini finanse etmek suretiyle, atık yönetimine ilişkin finansal sorumluluklarını da yerine getirmektedir. Kolektif sistemin asıl işlevi, atık yönetimini gerçekleştirecek toplama, geri kazanım ve bertaraf firmalarını belirlemek ve bu yolla sisteme dâhil üreticiler adına atık yönetiminin örgütlenmesini sağlamaktır. Bu çerçevede sistemler, üyelerinin atık kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla, toplama ve geri dönüşüm/geri kazanım firmalarıyla anlaşmalar yapmaktadır.

G.2.2.2. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği

- (22) Bakanlık tarafından hazırlanan Yönetmelik bir yıl sonra yürürlüğe girmek üzere 22.05.2012 tarih ve 28300 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Söz konusu Yönetmelik'in amacı; elektrikli ve elektronik eşyaların üretiminden nihaî bertarafına kadar çevre ve insan sağlığının korunması amacıyla elektrikli ve elektronik eşyalarda bazı zararlı maddelerin kullanımının sınırlandırılması, bu sınırlandırmalardan muaf tutulacak uygulamaların belirlenmesi, elektrikli ve elektronik eşyaların ithalatının kontrol altına alınması, elektrikli ve elektronik atıkların oluşumunun ve bertaraf edilecek atık miktarının azaltılması için yeniden kullanım, geri dönüşüm, geri kazanım yöntem ve hedeflerine ilişkin hukuki ve teknik esasları düzenlemektir. Yönetmelik aşağıda kategoriler halinde sayılan elektrikli ve elektronik eşyaları (EEE) kapsamaktadır:

- Büyük ev eşyaları (Buzdolabı, çamaşır makinası vb.),
- Küçük ev aletleri (Elektrik süpürgesi, ütü vb.),
- Bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları,
- Tüketici ekipmanları (Radyo, televizyon, müzik enstrümanları vb.),
- Aydınlatma ekipmanları (Flüoresan, düşük basınçlı sodyum lambalar vb.),
- Elektrikli ve elektronik aletler (Dikiş makinesi, matkap vb.),
- Oyuncaklar, eğlence ve spor aletleri,
- Tıbbi cihazlar,
- İzleme ve kontrol aletleri,
- Otomatlar (Sıcak-soğuk içecek otomatları vb.).

G.2.2.2.1. Yönetmelik Kapsamında Görev, Yetki ve Sorumluluklar

- (23) Yönetmelik, esas olarak üreticiye ilişkin görev, yetki ve sorumluluklara dair düzenlemeler içermekle birlikte atık yönetimi sürecinde Bakanlık'a, belediyelere, dağıtıcılara, tüketicilere ve işleme tesislerine de birtakım yükümlülükler getirmiştir.

G.2.2.2.1.1. Bakanlık ile Belediyelerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

- (24) Yönetmelik'i uygulamakla yükümlü bulunan Bakanlık'ın; geçici depolama ve Yönetmelik'te arındırma, söküm, parçalama, parçalama sonrası oluşan atıkların geri kazanımı faaliyetlerinden asgari üçünü gerçekleştiren tesisler olarak tanımlanan işleme tesislerine faaliyette bulunabilmeleri için çevre izin ve lisansı vermek, üreticiler ve belediyeler tarafından hazırlanan yönetim planlarını, toplama ve geri dönüşüm faaliyetlerini değerlendirmek ve Yönetmelik'e aykırılık durumunda EEE'lerin piyasaya arzını yasaklama, piyasaya arz edilmiş EEE'leri toplama ve Yönetmelik'te öngörülen idari para cezalarının uygulanmasını sağlama görev ve yetkileri bulunmaktadır.
- (25) Yönetmelik'te getirme merkezleri, evsel atık elektrikli ve elektronik eşyaların toplanması için belediyeler tarafından kurulan atık toplama merkezlerini ifade etmektedir Belediyeler Yönetmelik'in 8. maddesi uyarınca getirme merkezleri kurarak atık elektrikli ve elektronik eşya (AEEE)'ların toplanmasını sağlamak, AEEE yönetim planını hazırlamak ve AEEE toplama başlangıç yılından en az altı ay önce bu planı Bakanlık'a göndermek, yönetim planı çerçevesinde belediyenin toplama programı hakkında konutları bilgilendirmek, AEEE'lerin uygun konteynerlerde biriktirilmesini sağlamak ve toplanan evsel AEEE'leri Koordinasyon Merkezince belirlenen lisanslı işleme tesislerine göndermek görev, yetki ve sorumluluklarını haizdir

G.2.2.2.1.2. AEEE Üreticilerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

- (26) Esas olarak EEE üreticileri sorumluluğu prensibine dayanan Yönetmelik'in 15. maddesi uyarınca üreticiler, aşağıda verilen programa uygun olarak evsel AEEE toplama hedeflerine ulaşılmasını sağlamakla yükümlü kılınmıştır.

Tablo 1: Üreticilerin Toplamakla Yükümlü Olduğu EEE Hedefleri

EEE Kategorileri	Yıllara Göre Toplama Hedefi (Kg/Kişi-Yıl)				
	2013	2014	2015	2016	2018
Buzdolabı/Soğutucular/İklimlendirme Cihazları	0,05	0,09	0,17	0,34	0,68
Büyük Beyaz Eşyalar (Buzdolabı/Soğutucular/İklimlendirme Cihazları Hariç)	0,1	0,15	0,32	0,64	1,3
Televizyon ve Monitörler	0,06	0,10	0,22	0,44	0,86
Bilişim ve Telekomünikasyon ve Tüketici Ekipmanları (Televizyon ve Monitörler Hariç)	0,05	0,08	0,16	0,32	0,64
Aydınlatma Ekipmanları	0,01	0,02	0,02	0,04	0,08
Küçük Ev Aletleri, Elektrikli ve Elektronik Aletleri Oyuncaklar, Spor ve Eğlence Ekipmanları, İzleme ve Kontrol Aletleri	0,03	0,06	0,11	0,22	0,44
Toplam	0,3	0,5	1	2	4

- (27) 2013-2018 yıllarının planlandığı Yönetmelik'e göre her EEE kategorisi için ayrı toplama hedefleri bulunmakta ve bu hedeflerin her yıl artması planlanmaktadır. 2013 yılında hedeflenen toplam AEEE miktarı kişi başı 0,3 kg iken 2018 yılında bu miktarın 4 kg olması beklenmektedir.
- (28) Üreticiler, lisanslı işleme tesisleriyle yukarıda kategoriler halinde sayılan EEE'lerin geri dönüşüm ve geri kazanım miktarlarını Yönetmelik'te planlanan oranlarda karşılamakla da yükümlüdürler. Dosya içeriği bilgilerden üreticilerin toplamakla yükümlü olduğu hedeflere

paralel şekilde 2013-2018 yıllarının planlandığı ve referans dönem için artan hedeflerin belirlendiği anlaşılmıştır.

- (29) EEE üreticilerinin Yönetmelik'ten kaynaklanan diğer görev, yetki ve sorumlulukları;
- Belediyeler ve dağıtıcılar tarafından toplanan evsel AEEE'lerin; getirme merkezlerinden veya dağıtıcılardan başlamak üzere nakliye maliyetlerini karşılamak, çevre lisanslı tesislerde işlenmesini sağlamak ve işleme imkânının bulunmaması durumunda bertarafı için bir sistem kurmak ve maliyetleri karşılamak,
 - Evsel olmayan AEEE'lerin toplanması, işlenmesi amacıyla bir sistem kurmak,
 - Belediyelerle birlikte veya münferit olarak eğitim ve bilinçlendirme kampanyaları düzenlemek ve bu etkinliklerde kullanılacak yazılı görsel dokümanları sağlamak
- şeklinde sıralanmaktadır. Bireysel ve kolektif sistemlere paralel olarak üreticilerin, söz konusu yükümlüklerini bireysel olarak veya "*Bakanlıkça belirtilen esaslar dâhilinde oluşturulan ve kar amacı gütmeyen ortak uyum organizasyonu*" şeklinde tanımlanan mevcut bir yetkilendirilmiş kuruluşa dâhil olarak gerçekleştirmeleri mümkündür.

G.2.2.2.1.3. EEE Dağıtıcılarının Görev, Yetki ve Sorumlulukları

- (30) Yönetmelik ile EEE üreticilerinin yanı sıra Yönetmelik'te elektronik iletişim yoluyla yapılan satışlar da dahil olmak üzere, ticari olarak kullanıcıya elektrikli ve elektronik eşya ulaştıran gerçek veya tüzel kişiler olarak tanımlanan dağıtıcılara da bir takım görev, yetki ve sorumluluklar getirilmiştir. Bu bağlamda dağıtıcılar;
- Yeni bir ürün sattıklarında, tüketici tarafından talep edilmesi halinde eş tipte ve aynı işlevi gören eski eşyayı markası, modeli, üreticisi ve muhtevasına bakılmaksızın ücretsiz olarak almak,
 - Yeni ürünün alıcının adresine teslim edildiği durumlarda, dağıtıcıya veya onun adına teslimatı yapan kuruluşa iade edilen AEEE'yi aynı yerden almak ve bunun için hiç bir nakliye ücreti yahut başka bir ilave ücret talep etmemek,
 - Tüketicilerden toplanan AEEE'leri Koordinasyon Merkezini bilgilendirerek belirlenen toplama sistemlerine veya lisanslı işleme tesislerine göndermek ve
 - Satış yerinde tüketicilerin kolaylıkla görebileceği yerlerde evsel AEEE'lerin toplanması, geri dönüşümü, evsel AEEE toplama noktalarına ilişkin bilgileri bulundurmakla yükümlüdürler.

G.2.2.2.2. Koordinasyon Merkezleri

- (31) Yükümlülüklerini münferiden yerine getiren üreticilerin ve yetkilendirilmiş kuruluşların Bakanlık ve yerel yönetimlerle olan koordinasyonlarının sağlanması amacıyla, kâr amacı gütmeyen ortak bir Koordinasyon Merkezi kurmaları zorunluluğu mevcuttur. Birden fazla Koordinasyon Merkezi kurulmasına imkân tanımayan Yönetmelik kapsamında Koordinasyon Merkezlerinin başlıca yükümlülükleri; toplanan AEEE'leri üreticilerin pazar paylarına göre paylaşmak, belediyelerce toplanan evsel AEEE'lerin işleme tesislerine taşınarak çevre lisanslı tesislerde geri kazanımını yahut bertarafını sağlamak ve AEEE yönetim süreci hakkında Bakanlık'a bilgilendirme amaçlı raporlar sunmaktır.

G.2.2.2.3. AEEE Yönetiminin Finansmanı

- (32) Evsel AEEE'ler bakımından üreticiler, Yönetmelik'ten kaynaklanan maliyetleri karşılamak üzere piyasaya sürecekleri ürünler için teminat¹ vermekle yükümlüdürler. Bu çerçevede yetkilendirilmiş kuruluşlara üyelik teminat olarak kabul edilmektedir. Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce piyasaya sürülen ürünlerden kaynaklanan tarihsel AEEE'lerin yönetim

¹ Teminat ve yetkilendirilmiş kuruluşlara ilişkin esaslar Bakanlıkça düzenlenecektir.

maliyeti, faaliyette olan üreticilerin iç piyasadaki paylarıyla orantılı olarak paylaşılırak karşılanacaktır.

- (33) Evsel olmayan AEEE'ler bakımından ise Yönetmelik'in yürürlüğe giriş tarihinden sonra piyasaya sürülen ürünlerden kaynaklanan AEEE'lerin toplanması, nakliyesi, işlenmesi ve bertaraf maliyetleri üretici tarafından üstlenilir. Tarihsel ve evsel olmayan AEEE'lerin yönetim maliyeti, eşdeğer veya aynı işlevi gören yeni ürünlerle değişim yapılması durumunda bu ürünleri temin eden üreticiler tarafından, diğer durumlarda ise tüketici ve üreticilerin anlaşarak aksini kararlaştırma hakları saklı kalmak kaydıyla tüketiciler tarafından karşılanır.

G.2.3. Teşebbüs Temsilcisi İle Yapılan Görüşme

- (34) Raportörlerce ELELAY Genel Müdürü ile yapılan görüşmede özetle; Mayıs 2012 tarihinde yayımlanan Yönetmelik'te üretici sorumluluğu prensibinin benimsendiği belirtilerek üreticilerin, belediyeler tarafından kurulacak olan getirme merkezlerinde toplanan AEEE'leri alarak bir geri dönüşüm ya da geri kazanım firmasına teslim etme yükümlülüğünün bulunduğu, yükümlü olunacak miktarın ise piyasaya sürülen ürün miktarının ağırlığına göre belirlendiği ve üreticilerin söz konusu yükümlülüklerini bireysel olarak yerine getirebilecekleri gibi yetkilendirilmiş kuruluşlar aracılığıyla da yerine getirmelerinin mümkün olduğu ifade edilmiştir.
- (35) Bunun yanında yetkilendirilmiş kuruluşlar ya da yükümlülüğünü bireysel olarak ifa eden üreticiler tarafından kurulacak olan Koordinasyon Merkezlerinin yükümlülüklerinin ise tüm yetkilendirilmiş kuruluşların ve bireysel olarak toplama işlemlerini gerçekleştirecek üreticilerin ağırlık bazında pazar paylarını hesaplayarak her bir kategorideki sorumluluklarını ayrı ayrı belirlemek ve hangi illerdeki AEEE'lerden sorumlu olacaklarını tespit etmekten ibaret olduğu dile getirilmiştir.
- (36) Görüşme sırasında ELELAY'ın kurucusu TÜRKBESED derneğinden de bahsedilmiş ve Arçelik, Vestel, Bosch-Siemens, Indesit, Candy ve Demirdöküm firmalarının söz konusu derneğe üye olduklarını, ELELAY faaliyete başladığı takdirde adı geçen firmalarla da ELELAY'a üyelik sözleşmesi imzalanacağı ileri sürülmüştür. Ayrıca TÜRKBESED ile ELELAY'ın yönetim kurullarının aynı olduğuna ve her dernek üyesi firmadan bir temsilcinin yönetim kurulunda yer aldığına değinilmiştir.
- (37) Öte yandan ELELAY'ın faaliyetlerine ilişkin olarak ise; ELELAY'ın lisanslı lojistik firmalarıyla ya da işleme tesisleriyle çalışma esaslarının henüz belirlenmediği, ELELAY'a ödenecek üyelik bedellerinin üreticilerin piyasaya sürecekleri miktarlarla orantılı olarak tespit edileceği ve bir üreticinin aynı kategoride birden fazla yetkilendirilmiş kuruluşa üye olamayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca ELELAY'ın tüm EEE üreticilerine açık olduğu, üyelik sözleşmelerinin bir yıllık olup aksi belirtilmediği sürece süre sonunda kendiliğinden yenileneceği ve üyelerin dilediği zaman sözleşmeyi feshedebileceği ancak ELELAY'ın her takvim yılının başında Koordinasyon Merkezine bildirdiği yükümlülükten yıl boyunca sorumlu olması sebebiyle fesih ihbarının takvim yılı sonundan itibaren hüküm ve sonuç doğuracağı belirtilmiştir.

G.2.4. Hukuki Değerlendirme

G.2.4.1. Menfi Tespit Değerlendirmesi

- (38) Yönetmelik ile üreticilerin sorumluluklarını yerine getirebilmeleri bakımından doğrudan kendilerinin oluşturacakları bireysel sistemler ile kolektif sistemler birbirlerine ikame edilebilen seçenekler olarak düzenlenmiştir.
- (39) Üretici sorumluluğu çerçevesinde kurulan kolektif sistemlere üye olarak katılan üreticilerin, atık yönetim sistemleri kurma yükümlülükleri bulunduğu göz önüne alındığında, söz konusu

kolektif sistemin olmadığı durumda, bu üreticilerin bireysel olarak veya diğer üreticilerle birlikte sistem kurmaları gerekmektedir. Bu anlamda kolektif sistemler, bu sisteme rakip sistemleri kurabilecek teşebbüsler tarafından oluşturulmaktadır. Dolayısıyla ilgili tüm üreticilerin üye olarak hizmet aldıkları bir sistemin varlığı esasen, potansiyel olarak atık yönetim hizmeti sağlayabilecek teşebbüslerin bir araya getirilmesi anlamını taşımaktadır. Bu çerçevede, diğer yatay işbirliği alanlarında olduğu gibi sistem çatısı altında rakipler arasında yaratılan işbirliğinin de değerlendirilmesi gerekmektedir.

- (40) Bu çerçevede, TÜRKBESD tarafından AEEE üreticilerinin Yönetmelik'ten kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmek üzere kurulan ELELAY, üyelerinin hem potansiyel sağlayıcı hem de potansiyel müşteri olduğu ve üyelik sözleşmesi ile yaratılan ilişkinin, rakip konumundaki teşebbüsleri bir araya getiren yatay nitelikte bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.
- (41) Öte yandan ELELAY'a üyelik sözleşmesinde açıkça kararlaştırılmış olmamakla birlikte ELELAY Genel Müdürü ile yapılan görüşmede, bir üreticinin aynı kategoride birden fazla yetkilendirilmiş kuruluşa üye olamayacağı ifade edilmiştir. ELELAY üyelerinin Yönetmelik'ten kaynaklanan tüm yükümlülüklerini üyelik süresi boyunca ELELAY vasıtasıyla yerine getirmek zorunda olduğu anlamına gelen bu durum, fesih ihbarlarının üç aylık bildirim süresinin sona ermesinden sonraki takvim yılının başlangıcında geçerlilik kazanacağına dair sözleşme hükmüyle birlikte ele alındığında, fesih ihbarının hukuki sonuç doğuracağı döneme kadar üyelerin aynı anda, aynı kategorideki birden fazla yetkili kuruluş ile yükümlülüklerini getirebilme özgürlüklerini kısıtlamakta ve bu anlamda bir münhasırlık öngörülmektedir. Ayrıca Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş ilk kuruluş olma özelliğine sahip ELELAY lehine münhasırlık oluşturulmasının potansiyel yetkilendirilmiş kuruluşlar açısından pazara giriş engeli yaratabileceği, potansiyel rekabeti kısıtlayabileceği kanaatine varılmıştır.
- (42) Yukarıda sayılan gerekçelerle üyelik sözleşmesine 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 sayılı Kanun)'un 8. maddesi uyarınca menfi tespit belgesi verilemeyeceği kanaatine ulaşılmıştır.

G.2.4.2. Muafiyet Değerlendirmesi

G.2.4.2.1. Malların Üretim veya Dağıtım İle Hizmetlerin Sunulmasında Yeni Gelişme ve İyileşmelerin ya da Ekonomik veya Teknik Gelişmelerin Sağlanması

- (43) Yönetmelik, tüm EEE üreticilerine AEEE'yi toplama, geri dönüştürme ve kazandırma yükümlülüğü getirmektedir. Dosya içeriğinden söz konusu toplama, işleme ve geri kazanma faaliyetlerinin her bir EEE üreticisi tarafından münferiden yapılması yerine bu hizmetin yetkilendirilmiş kuruluş unvanını haiz ELELAY tarafından yerine getirileceği anlaşılmaktadır. Böylece yetkilendirilmiş kuruluş, hem kendisine üye olan teşebbüslere yasal yükümlülüklerini yerine getirme konusunda kolaylık sunacak hem de bu yükümlülüklerin tam olarak karşılanmasını sağlayacaktır.
- (44) Muafiyet değerlendirmesinde, üretim veya dağıtımda iyileşme ile ekonomik ve teknik gelişme gibi yararlı etkilerden sadece işlemin taraflarının faydalanması değil, bu gelişmelerin ekonomik etkinlik artışı yoluyla toplumsal refaha somut katkılarının bulunması işlemin odak noktasını oluşturmaktadır. Üretim veya dağıtım maliyetlerinin düşürülmesi, mal arzının artırılması ve devamlılığının sağlanması, piyasalara yeni girişlerin kolaylaştırılması, kalitenin artırılması ve yeni ürünlerin ya da üretim tekniklerinin bulunması gibi hallerde, belirtilen somut faydanın ortaya çıktığı kabul edilmektedir².
- (45) AEEE toplama işi ölçek ekonomilerinin önemli olduğu bir faaliyettir. Her üreticinin bireysel olarak toplama ve diğer yükümlülüklerini yerine getirmesi tekrarlanan maliyetlere yol

² 27.10.2010 tarih ve 10-67/1422-538 sayılı Lasder Kurul kararı

açacaktır. Nitekim Yönetmelik ile açıkça teşebbüslerin söz konusu yükümlülüklerini yetkili kuruluşlar aracılığıyla da yerine getirebilmelerine cevaz verilmesinin arkasında söz konusu gerçeğin yattığı kanaati oluşmuştur. Dolayısıyla teşebbüs birliği çerçevesinde yapılacak AEEE toplama faaliyetinin bir etkinlik doğurması beklenmekte ve bu çerçevede her bir teşebbüs tarafından işlemin tek tek yapılmasına kıyasla maliyetlerin daha düşük olması beklenmektedir.

- (46) Öte yandan söz konusu AEEE'lerin etkin bir şekilde toplanması bu pazarın daha iyi bir şekilde işlemesine ve geri dönüşüm pazarına yeni firmaların girmesine imkan tanıyacak ve bu da ekonomiye katkının artmasına yol açabilecektir.
- (47) Dolayısıyla, inceleme konusu üyelik sözleşmesinin Kanun'un 5. maddesinde yer alan "malların üretim veya dağıtımı ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması" şeklindeki şartı sağladığı kanaatine ulaşılmıştır.

G.2.4.2.2. Tüketicinin Bundan Yarar Sağlaması

- (48) Yönetmelik, EEE'lerin üretiminden nihai bertarafına kadar çevre ve insan sağlığının korunması amacıyla AEEE'lerin kontrolüne ilişkin hukuki ve teknik esasları düzenlemektedir. Piyasada faaliyet gösteren aktörlerin davranışlarından doğan dışsallığa yönelik olarak kamu müdahalesinin olmaması durumunda bundan kaynaklanabilecek sosyal maliyet nedeniyle toplumsal refah azabilecektir³. Bu nedenle, Yönetmelik'te belirlenen esaslar ve hedefler çerçevesinde AEEE toplama faaliyetinin sistematik ve düzenli bir şekilde yapılması, AEEE'lerin çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ve sosyal maliyeti en aza indirmeyi sağlamak bakımından önem arz etmektedir. Bunun yanında, AEEE'lerin çevreye verdiği zararların insan sağlığını olumsuz etkilediği de dikkate alındığında AEEE'lerin olabildiğince fazla toplanmasının önemi artacaktır. Bu çerçevede, kendisine üye olan üreticilerin Yönetmelik'ten kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlayacak olan ELELAY'ın faaliyetlerinin tüketiciye bir diğer deyişle tüm topluma fayda sağlayacağı anlaşılmaktadır.
- (49) Öte yandan Yönetmelik'in "Genel İlkeler" başlıklı 5. maddesi uyarınca AEEE'lerin yönetiminden kaynaklanan çevresel zararların giderilmesine ilişkin maliyetler, "kirleten öder" ilkesine göre AEEE'lerin yönetiminden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişilere aittir. Genel bir kural olarak, teşebbüslerin maliyetlerini ürün/hizmet satış gelirleriyle karşıladıkları ve maliyetler arttıkça ürün fiyatlarını da artıracığı kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, yükümlülüğünü münferiden yerine getiren her bir üreticinin bu maliyetleri tüketicilere yansıtacağı ve bu suretle toplumsal refahın azalmasına sebep olacağı da kabulü mümkündür. Dolayısıyla ölçek ekonomilerinin belirgin olduğu atık toplama faaliyetlerinde, EEE üreticilerinin yükümlülüklerini ELELAY aracılığıyla yerine getirmelerinin tüketiciye yansıtacağı maliyetleri azaltacağı da öngörülmektedir.
- (50) Son olarak geri dönüşüm/geri kazanım faaliyetlerinin etkin bir şekilde yapılması suretiyle atıkların ekonomiye yeniden kazandırılması, çevre kirliliğini önleyerek toplumsal faydayı artıracığı gibi, tüketicilerin bu şekilde piyasaya sürülen yeni ürünlere ulaşmasını da sağlayacaktır.
- (51) Yukarıdaki hususlar birlikte değerlendirildiğinde inceleme konusu üyelik sözleşmesinin Kanun'un 5. maddesinde yer alan "tüketici yararı" şartını sağladığı kanaatine varılmıştır.

³ 27.10.2010 tarih ve 10-67/1422-538 sayılı Lasder kararı

G.2.4.2.3. İlgili Piyasanın Önemli Bir Bölümünde Rekabetin Ortadan Kalkmaması

- (52) Yönetmelik kapsamında birden çok EEE kategorisi bulunmakta olup yukarıda sayılan bu kategorilerden anlaşıldığı üzere, Yönetmelik evsel ve profesyonel amaçlı kullanılan her türlü EEE'yi kapsamaktadır. ELALAY'ın mevcudiyeti diğer kategoriler bazında da benzer kolektif sistemlerin kurulmasına engel teşkil etmemektedir. Kaldı ki, aynı kategoride de üye üreticilerin sözleşmeyi feshedip bireysel olarak yükümlülüklerini yerine getirmesi ya da ileride kurulabilecek başka bir yetkilendirilmiş kuruluşa üye olması da ihtimal dahilindedir.
- (53) Diğer yandan, atık yönetim sistemleri oluşturma zorunluluğuna yönelik çevresel düzenlemelere tabi endüstrilerde faaliyette bulunabilmenin koşullarından birini bireysel/kolektif bir atık yönetim sistemi kurmak veya kurulu sistemlere katılmak oluşturmaktadır. Bu durumda kolektif sistemlerin veya kolektif sistem ortakları olan üreticilerin, ürün piyasasındaki rakiplerine hizmet vermesi gündeme gelebilmektedir ki, bu durumun ürün piyasasına girişleri engelleyebilecek nitelikteki uygulamaları beraberinde getirebilmesi mümkündür. Bu nedenle, sistem üyelik koşullarının ürün piyasasına girişleri destekler nitelikte tasarlanması, özellikle küçük üreticilerin ürün piyasasındaki rekabetçi güçlerinin korunması bakımından hayati bir önem arz etmektedir. Bu nedenle sisteme üyelik koşullarının ürün piyasasına girişler üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesi için sistemler tarafından ayrımcı olmayan koşulların getirilmesi gerekmektedir.
- (54) Söz konusu kaygılar, dosya konusu üyelik sözleşmesi bakımından değerlendirildiğinde, sözleşmenin ayrımcı koşullar içermediği ve tüm üreticiler için eşit üyelik koşullarının geçerli olduğu, ayrıca sistemin TÜRKESD'e üye olup olmadığına bakmaksızın tüm üreticilerin katılımına açık olduğu görülmüştür.
- (55) Yukarıda açıklanan nedenlerle inceleme konusu üyelik sözleşmesinin Kanun'un 5. maddesinde yer alan "ilgili pazarın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması" şartını sağladığı anlaşılmaktadır.

G.2.4.2.4. Rekabetin (a) ve (b) Bentlerindeki Amaçların Elde Edilmesi İçin Zorunlu Olandan Fazla Sınırlanmaması

- (56) Sözleşme hükümlerinde üyelerin aynı anda birden fazla yetkilendirilmiş kuruluşa çalışmayacağı açıkça belirtilmemiş olmamakla birlikte, bir üreticinin aynı kategoride birden fazla yetkilendirilmiş kuruluşa üye olamayacağı ELELAY Genel Müdürü tarafından ifade edilmiştir. Bu hususun üye üreticiler bakımından, üyelik süresince ELELAY lehine münhasırlık yaratabileceği anlaşılmaktadır. Ancak ELELAY'ın ilgili Yönetmelik uyarınca toplanması gereken AEEE hedeflerine ulaşabilmesi için önemli miktarlarda yatırım yapması gerekmektedir. Bu noktada ELELAY'ın faaliyetlerini yürütebilmesini teminen, katlanılacak maliyetlerin geri dönüşünün sağlanması zorunludur. Dolayısıyla üyeler bakımından ELALAY'ın münhasır yetkili kılınmış olmasının, Yönetmelik ile belirlenen hedeflerin yerine getirilmesine yönelik faaliyetlerin sürdürülebilir olmasının doğal sonucu olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Kaldı ki üyelerin üç ay önceden yazılı bildirimde bulunmak suretiyle sözleşmeyi istediği zaman feshetme hakkına sahip olduğu dikkate alındığında üyelik sözleşmesinin Kanun'un 5. maddesinde yer alan "rekabetin gereğinden fazla sınırlanmaması " şartını sağladığı anlaşılmıştır.

H. SONUÇ

(57) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;

1. Bildirim konusu sözleşmeye; yetkilendirilmiş kuruluş olan Türkiye Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği Atık Yönetim İktisadi İşletmesi'nin çatısı altında kurulacak kollektif sistemin, rakip konumundaki teşebbüsleri bir araya getiren yatay nitelikte bir ilişki olması ve anılan işletmenin üyelerinin aynı anda, aynı kategoride başka bir yetkilendirilmiş kuruluşa üye olamaması sebebiyle menfi tespit belgesi verilmesinin mümkün olmadığına,
2. Bununla birlikte söz konusu sözleşmeye, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde sayılan şartların tamamını karşılaması nedeniyle bireysel muafiyet tanınmasına

OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.